

הלכות שבת רמז-רמד

מז

מז אף במקומות שאסרו להשכיר מרחץ תנור ורחיים לנכרי לא אסרו אלא כשנקרא שם הישראל עליהם שידוע ומפורסם לרבים שהם של ישראל שראו אותו מתעסק בהם כמה פעמים בימות החול אבל ישראל שקנה מנכרי מרחץ תנור ורחיים ולא התעסק בהם כלל אלא חזר והשכירו מיד לנכרי אחר הרי זה מותר לפי שערדין לא נקרא עליהם שם הישראל ואין כאן חשש מראית העין¹²:

מז וכן אם יש לישראל בית דירה בחצר אחרת שהוא אינו דר בתוכה ושם יש מרחץ באותה הדירה אם כל ימות החול אין דרך שום ישראל לרחוץ באותה מרחץ רק שכיני הדירה מותר לו להשכירו לנכרי או ליתנו לו באריסות ואין כאן חשש מראית העין¹³ לפי שכל מי שאינו רוחץ באותו מרחץ כלל בימות החול אינו יודע שמרחץ זה הוא של ישראל שכיין שהוא עומד בחצר בפני עצמו ואין שום ישראל דר באותה חצר¹⁴ שכיני המרחץ שרוחצין בה בחול יודעין הן שאין הנכרי שכיר יום אצל הישראל וכל השכר שנותנים בעד הרחיצה נותנו הנכרי לישראל אלא השכירו לו או נתנו לו באריסות וכל השכר שנותנין בעד הרחיצה הוא להנכרי אבל אם דרך שום ישראל שאינו משכיני המרחץ לרחוץ בו בחול מותר שהוא יוצא ונכנס בו יודע שהוא של ישראל ואחר כך כשיעבור שם לפעמים בשבת ויראה נכרים רוחצין בו יחשוד את ישראל בעל המרחץ לומר שנכרי המתעסק במרחץ בשבת הוא שכיר יום אצל הישראל¹⁵:

רמז איוז מלאכות יכול הנכרי לעשות בעד הישראל ובו כ"ב סעיפים:

א אף על פי שאסור להניח לנכרי שיעשה מלאכה לישראל בשבת אף על פי שעושה בשכר אם הוא עושה בתורת שכיר יום כגון ששכרו הישראל קודם השבת ואמר לו בעד כל יום ויום שתעבוד לי אתן לך כך וכך אף על פי שלא אמר לו שיעבוד גם בשבת אלא מעצמו הוא עובד צריך הוא למחות בידו כמו שנתבאר בסיומן רמ"א אבל אם הוא עושה בתורת קבלנות שקיבל עליו לעשות כך וכך בעד שכר כך וכך בין שעושה משלו בין שעושה משל הישראל שנתן לו כמה לעשות המלאכה כגון שנתן לו כנגד לתפור וקצץ לו שכר או שנתן לו חומץ לארוג לו בגד בין שקיבל עליו לארוג כל הבגד בין שלא קיבל עליו כלל לארוג כל הבגד אלא שקצץ לו בעד כל אמה ואמה שיארוג מותר להניחו שיעשה כל מלאכתו בשבת ואפילו לכתחלה מותר ליתן לו אפילו בערב שבת סמוך להשיכרו על דרך שיתבאר בסיומן רמ"ב אף על פי שידוע

ב משנה שבת י"ב ב. וירושלמי פ"א הל"ה ש"ע ס"א. מור
ג תש"ע ס"י רנב ס"ב. לקמן שם ס"ה.
ד רמב"ם פ"ו הל"ב. סו"ת פ"ה רנב. ב"י ס"י רנב מ"ה.
ה מ"ש כתב הרמב"ם. ויבא לקמן פ"ה רנב ס"ג. שראק
כפניו ולא קצץ יש חילוק בין שלו לשל ישראל. וראה גם
לקמן ס"ה רעו ס"ג.
ז רמב"ם פ"ו הלכה י"ב. ש"ע ס"א. ויבא לקמן במקף
הספק.
ח ב"י ד"ה ולענין היתר. וראה גם לקמן ס"ב.
ט משנה שם (דף כב). מור תש"ע שם.
י ספק ד.

יא ב"י שם (א"ח) בשם גאונים. רמ"א ס"ב. ח"א סק"ג.
יב מרדכי שבת במקף פ' כל כתבי ס' תיא. ב"י ד"ה
כתב הגאון. בשם מהר"י אבוהב ד"ה וכתב ע"ה.
יג בשם ר"ח ע"ז י"ג. סק"ג. דרכי תשובה סק"ב. בשם אור
זרוע שם. ע"י ח"א סק"ד.
יד ראה תהלה לידו ס"ק ג. יג"ל (ג. י) ח"ו לו ע"י שם.
ה"ו לח ע"י מה. מ"מ ג' ענינים. ביאור השולחן ע"י. כג.
כוננת מושרים ע"י פה.
כז מ"א שם. וראה כוננת מושרים ע"י פה.

סימן רמד

א ספק ד.

שהנכרי יעשה בשבת (א) (ובכך הוא חפץ¹¹) מכל מקום הנכרי אינו עושה בשביל טובת הישראל אלא בשביל עצמו¹² למהר להשלים מלאכתו כדי לקבל שכרו¹³.

קונטרס אחרון

(א) ובכך הוא חפץ בו דלא¹⁴ כתוספת שבת סי' רמ"ג דאוסר אם צריך אליו במוצאי שבת מיד משום שהישראל מרויח, בהדיא מבואר בסי' רנ"ב סי' ד' ובהגיה שם¹⁵ וכשצריך אליו מותר ללבושו בשבת ולא חיישינן להרוחה זו (ואין סברא כלל לומר דמיידי בעבר ונתן, שאין זה במשמע דבריהם כלל. ועוד דהוה ליה לאסור ללבושו כדי שלא ירויח ולא יעשה איסור למפרע, דכהאי גוונא מצינו בכמה מקומות. עיין במ"ש לקמן¹⁶ גבי סתות אביס). וכן משמע בהדיא בט"ז סי' ש"ז סק"ג¹⁷ ובמ"א סי' רמ"ז סוף ס"ק ב' שאסרו לומר לנכרי שצריך אליו שתגמר מלאכתו במוצאי שבת מיד כענין שיצטרך לעשות בשבת, משמע שאם אינו אומר כך להנכרי, אף שבאמת הוא צריך לה במוצאי שבת מיד אין בכך כלום, דאין זו נקראת הרוחה אלא הנאה בעלמא¹⁸, ומותר ליהנות ממעשה שבת כשצריך לכך בשבת, או במוצאי שבת לאחר שהמתין בכדי שיעשה¹⁹ אף שבאמת עשה בשבת, או אפילו מיד במוצאי שבת אם אין ידוע לו בכיורו שעשה בשבת²⁰, והרוחה שאסרו הראב"ד²¹ והרא"ש²² ומהר"א²³ וכו' סי' רמ"ג ורמ"ז, היינו הרוחה נכסיו שמתרווחין ומתורבין על ידי כך²⁴, דכיון שיש לישראל ריוח נכסים ממש ממלאכה זו אזי מחוי כעושה בשליחותו כיון שלו עצמו יש ריוח נכסים ממש עבדי אדעתיה²⁵ ומ"ש המ"א כאן סק"א דאין קפידא כו', היינו לאפוקי אם היה מקפיד שתיעשה היום לפי שלא הוכל להעשות כלל למחר ויפסיד מלאכה זו לגמרי, שאז כיון שיש ריוח ממש מחוי כעושה בשליחותו אף דעביד אדעתא דנפשיה²⁶.

ומיהו צריך עיון בדברי המ"א, שבסי' רמ"ג סק"ב כתב וליכא דאדעתא דנפשיה קעביד כו', משמע בהדיא הדיכא דעביד אדעתא דנפשיה לא מתסיר משום ריוח הישראל, ואמאי אסר כאן בקבלות דעביד אדעתא דנפשיה. ועוד קשה דכאן בסק"ט²⁷ כתב טעם האיסור כששכרו לכל המלאכות משום דשמשא לא היה²⁸, משמע לכאורה דאף אם מקרי קציצה אסור כמ"ש בראש השני²⁹, ואילו בסוף סי' רמ"ז³⁰ כתב טעם המתירים (והיינו הגהות מרדכי³¹ בשם רא"ם) ואף שבב"י³² כתב דאפשר דדוקא בדליקה התיר, מכל מקום בספר התרומה סי' רנ"ב מבואר בהדיא שהוא היין לכל המלאכות ע"ש³³, וכן משמע למדקדק היטב בהגהות מיימניות פ"ו³⁴.

ט שלע"ס"א.
י מ"א סי' רנב ס"ק א. ונספת שבת סק"ב. וראה ריב"א ע"ז כא, ב ד"ה הרי אמרו. וראה גם לקמן סי' רנב ס"ד.
יא ב"י סי' רנב ד"ה ומה שהתנה.

ח מבואר יותר לקמן סי' ט: ואף אם המלאכה צריכה לו במוצאי שבת מיד מכל מקום אין זה נקרא ריוח אלא הנאה בעלמא. ומבואר בק"א ס"ק א שלמר זאת ממשמעות הדין סי' רנז סוף ס"ק ב, וט"ז סי' יזו ס"ק ג. וראה לקמן סי' רנב ס"ה באיזה אופן אפשר דאסור.

ציונים לקונטרס אחרון

יב סי' רמג ד"ה ומ"ש בספרים (דלעיל סי' רמג ט"ז). וטוסי"י רמז (דלקמן סי' רמז ט"ז).
יג סי' רמג ד"ה ומ"ש בספרי רבינו. וטוסי"י רמז. יד וראה לקמן סי' רנב ק"א ס"ק ז, שגם בדינים אלו יש חילוק בין רכושו מתובה לבין ריוח מלאכה זו גופה.
טו כדלקמן סי' וסי' רנב ס"ה. ושם מבואר אם גם טו הט"ז הנ"ל מורה בה.
טז שהישראל מרויח (כלשון הראב"ד פ"ז ה"יב). יז סק"ט.
יח רמז חטב. דלקמן סי"א. וז"ה באגודה סי' קמו בשם ראב"ה סי' רנז.
יט ב"י ד"ה ולענין שוכר. וז"ה לקמן שם.
כ וכדלעיל רמז קו"א ס"ק א. וכן הוכיח לקמן סי' רנב ק"א ס"ק ה ד"ה והאמת (במוטג). כא אות ו, בשם רבינו ימחה, שגם הוא סובר כס'

א לכללות ק"א זה ראה ביאורי השלחן ע"י רמז ואילך. כוננת מישיר ע"י ואילך.
ב ד"ה ובללא (בדפוסים החדשים ס"ק א). וראה ביאורים שם ס"ק א.
ג ולקמן שם ס"א.
ד סי' ובק"א סק"ד. וראה ביאורי השולחן ע"י רצו.
ה ולקמן שם ס"ט. וראה לקמן סי' רנב ס"ה וק"א שם אפ"ס.
ו ולעיל שם ס"א.
ז ראה שארית יהודה י"ט, ב.
ח כ"ב הידועות דלקמן סי' רנב ס"א.
ט כדלקמן שם.
י פ"ז מה"ל שבת ה"יב (דלקמן סי' ט"א) והט"ז (דלקמן סי' רמז ס"ב).
יא סוף פ"ק סי' לו (דלקמן סי' רמז ס"ב).

הלכות שבת רמד

זו

ואינו דומה לשכור יום¹¹ שהשכור יום אין המלאכה שלו כלל ואין לו עסק בה שהרי אין בנותנו בעבודתו כדי להשלים המלאכה שהרי לא עליו המלאכה לגמור ואין לו

קונטרס אחרון

ובהגהות מרדכי פרק קמא¹². עיין מ"א סי' רנ"ב סוף ס"ק ט' ובסי' רע"ו סק"ד ודו"ק¹³ משום דזה מקרי קצץ. משמע דטעם האוסרים משום דלא מקרי קצץ אבל משום הרוחה לא מיתסר אי הוה מקרי קצץ, וכמ"ש בסי' רמ"ג¹⁴. וצריך לומר דס"ל למ"א עיקר כמ"ש בסי' רמ"ג, ואתי שפיר מ"ש בסוף סי' רמ"ז¹⁵. ומ"ש כאן בס"ק ט"ו נמי אתי שפיר משום דכאן הרי קצץ¹⁶, אלא משום שהוא שכיר שנה ולא היה מנכה לו כלום ונמצא שאין לו ריוח במלאכה, מכל מקום מקרי עביד אדעתא דנפשיה¹⁷ (כמ"ש ספר התרומה והגהות מרדכי), אלא משום דכיון שלהישארל יש ריוח ולו אין ריוח מחזי כעושה בשביל ישראל ולא אדעתא דנפשיה כאלו לא קצץ כלל. וז"ש המ"א¹⁸ וליכא למימר דעביד אדעתא דנפשיה, ר"ל שריוח בזה שלא יפסיד שכרו שהרי יצטרך לשלם לו, נמצא שאין לו ריוח בזה וא"כ אסור משום ריוח הישראל, אבל אם גם לו היה ריוח לא מחזי כאלו כעושה בשביל ישראל¹⁹. ואף שברא"ש שם מבואר דאף בקבלנות לא התירו אלא כשאין שם ריוח, היינו לענין ליתן לכתחלה בערב שבת, דהא מוכח לה משכירות כלים שאסור להשכיר בערב שבת לפי שיטתו משום דמחזי כו', והיינו כשנותן לו בערב שבת דוקא דמחזי כאומר לו לעשות בשבת, אבל בד' וה' מותר ליתן לו, כ"ש כשהגביר מסיק המרחץ מאילו בכל שבתות השנה. זהו דעת המ"א בסי' רמ"ג. ומ"ש כאן דאין קפידא כו', י"ל דכוונתו שאם היה לו ריוח בזה היה אסור ליתן לו בערב שבת, דבבא זו כתבה הרמב"ם²⁰ במקום מתניהין דאין נותנים כו', כמ"ש המגיד משנה ע"ש. דאף שהרמב"ם²¹ וכו"י²² חולקים על הרא"ש גבי שכירות כלים, היינו משום שהשוכר עושה המלאכה לעצמו, ובשביל ריוח הישראל לא מחזי כשלוחו, משא"כ בקבלנות שעושה לישראל אפשר דכולי עלמא מודו, וגם בלאו הכי הא קי"ל כהרא"ש²³.

ועוד יש לומר והוא עיקר דסבירא ליה דאף להרא"ש גרע קבולת משכירות (וכן משמע ברא"ש שלמד דמותר ליתן עורות לעבדן בד' וה' וכו' מהא דמותר לשלוח איגרות בד' וה' ולא משכירות כלים), דקבולת אם היה בה ריוח לישראל אף אם לא מחזי כעושה בשליחותו כגון שנתן לו בד' וה' מכל מקום מחזי כעושה בשבילו, כיון שבמה שהיא נעשית בשבת יש לו בזה ריוח נכסים²⁴, או ריוח מלאכה זו גופה אם היה בענין שאי אפשר לו להעשות בשבילו אלא בשבת כגון היוצא לדרך במוצאי שבת מיד ונותן כליו סמוך להשכנה²⁵. משא"כ בשכירות כלים שמשכיר לו בין שיעשה בין שלא שיעשה²⁶, כמ"ש המ"א סי' רמ"ג²⁷ לענין ששה, ואין לו ריוח

יב לדעיל סי' רמג ס"ד. והגדרה בשכור יום כיון שלא קיבל המלאכה לגמור מבוארת לעיל שם ק"א ס"ק

צייונים לקונטרס אחרון

א. אמנם במדור"ב ר"ח ושני שכירי יום חר בו מביאר זה, וביאר שתלוז אם כל יום מחוזב לרוב עי"ש בארוכה.

ב. בעצם דינו של מהר"י אבוהב מסיק במהר"ב שאין חוששים להרוחת ישראל, וכפי שצויין לעיל סי' רמג ס"ג ולקמן סי' ט"א.

ג. אף שגם לנכרי יש ריוח מהמלאכה, לא פ"י הי"ב.

ד. לב פ"י ט"ז.

ה. לג רס"י רמ"ג דמ"ה תנו רבנן. ובשו"ע שם סי"א שהביא דעת הא"י בסתם שמונה.

ו. לד רמ"א שם. לקמן שם סי"ב.

ז. לה כדלקמן סי' רנב ס"ו.

ח. לה כדלקמן סי' רמז ס"ה.

ט. לה כדלקמן סי"א.

י. לה כדלקמן סי' רנב ס"ה.

יא. לט ראה שו"ת שארית יתורה סי' ה' (נט, טע"ב).

יב. מ סק"א. ולעיל שם פ"ו (לענין מרחץ מעיקר הדין, וכ"ה שם פ"ו גבי שדה).

התרומה, שכן בדין השפחות וכוותב; כמו האומנים שעושים מלאכה בבית ישראל שאסור אפילו בקבולת. וכן הוכיח לקמן סי' רנב ק"א ס"ק ה' ד"ה והאמת (מבוסגרי).

בב רמז תנב, ד"ה על המדרוה שהשפחות עושות.

כג שהביא שם ושם דברי הגהות מרדכי הנ"ל, ובסי' רעו כתב בדעתו: ואפילו בקבולת כגון ששכרו לכל השנה (בדעת ס' התרומה). וכן הוכיח לקמן שם.

כד היינו כמו שהובא לעיל מ"א סי' רמג ס"ק ב, משמעם הרוחה לחודיה אין לאסור.

כה שבמקום שקצץ אין חוששים לריוח הישראל.

כו ר"ל, אף דכאן בשכיר שנה הרי קצץ.

כז ר"ל, אף דמקרי עביד אדעתא דנפשיה כיון שקצץ.

כח סי' רמג סק"ב.

כט ראה מ"ש במהר"ב ל"ט רמג ד"ה והשתא אתי שפיר, ושפסת ביאור זה אינו במהר"י אבוהב.

תועלת כלל בהגמרה אלא כוונתו לעבוד את ישראל כל היום כדי שיתן לו שכרו לפיכך הרי זה כעושה שליחות ישראל אבל הקבלן המלאכה היא שלו¹⁰ שכוונתו בעבודתו היא להשלים המלאכה כדי ליטול שכרו ואינו כשולחו של ישראל.

קונטרס אחרון

מיום השבת אלא בשעה שמשכיר לו שמרבה לו דמים גם בעד השבת¹¹, לפיכך אין האיסור תלוי אלא בשעת השכירות ולכן מותר ב"ה¹², וגם אח"כ אין צריך למחות כשעושה בשבת, שאח"כ אין לו ריות כלל ולא מחזי כשולחו ולא כעושה בשבילו. משא"כ בקבולת שבשעת עשיית המלאכה בשבת יש לו ריות ממנה, ומחמת ריות זה הוא הפך ורוצה ומקפיד שתיעשה בשבת, והנכרי אין לו ריות וקפידא בזה אלא שעושה לפי תומו להשלים פעולתו, שאילו התנה עמו הישראל שלא יעשה עד לאחר השבת לא היה לו שום מניעת ריות בשבילו זה, הלכך כיון שכל ריות עשיית השבת הוא לישראל ולא לנכרי מחזי כעושה בשבילו וצריך למחות בידו, אע"פ שעיקר המלאכה עכ"ם אדעתא דנפשיה קעביד¹³. אבל אם גם עשיית השבת היא אדעתא דנפשיה, כגון גבי מרחץ אילו היה מנכה לו משכרו לא מחזי כעושה בשבת בשביל ישראל כי אם בשבילו. והוא הדין גבי עושי מלת וברול וזוכנית דלקמן¹⁴, והוא הדין גבי אריסות שהן שבטי רמ"ג ס"א בהג"ה¹⁵. ובהו נסתלקה קשיית שו"ת תורת שלמים¹⁶ על הראב"ד וסיעתו ע"ש. וכן משמע בהדיא בסי' רע"ו שהעתיק שם ב"י¹⁷ ורמ"א¹⁸ ומ"א¹⁹ דברי התוס'²⁰ וספר התרומה²¹ וסיעתם דגבי נר אסור אפילו קצץ, ועיקר הרבותא בע"כ היא בענין דגבי איגרת שרי בכ"ה²² דלא מהתישא ליה לישראל, וגבי נר אסור משום שגופו נהנה כו'. ולכן גבי שכירות²³ פירש המ"א שם שנתון לו בכל יום כך וכך, ור"ל בעד הדלקת נרות, דאף שיש לישראל ריות ממלאכה זו גופה שבליל שבת צריך הוא לנר, מכל מקום לנכרי יש ג"כ ריות ידוע, שאם לא ידליק בליל זה לא ישלם לו בעד ליל זה והילכך עביד אדעתא דנפשיה (ואין לאסור משום שהוא שכיר וכו'). כיון שקבל עליו כל המלאכה דינו כקבלן כ"ש בסי' רמ"ג²⁴. וגבי קבלנות²⁵ נמי אפשר דמיידי כמשלם לו בעד כל הדלקה והדלקה. או אפשר דעיקר הרבותא היא משום שכירות, הדהם טעמא הוא משום שגופו נהנה, וקושטא דמילתא נקט דאף בקבלנות אסור אף אי הוה משכחת ביה גוונא דהתירא גבי איגרת). ומהאי טעמא נמי שרי כשאין לישראל מעשיית השבת אלא הנאה בעלמא, שצריך אליו במוצאי שבת מיד, או בשבת להאומרים²⁶ דאין צריך כדי שיעשו, לפי שעכ"ם אדעתא דנפשיה קעביד, שגם לו יש הנאה מקיימת השלמת הפעולה בכל מה דאפשר ולא מחזי כעושה בשביל ישראל²⁷.

(ועוד יש לומר בענין אחר קצת, דאפשר דהא דאסר הראב"ד²⁸ כשמרויח אף שעושה לטובת עצמו, היינו שמתוך כיוון דמעיקר הדין אסור שיהיה לישראל הרוחה ממלאכת הנכרים בשבת גזרה שמה יאמרו לו לעשות²⁹ הילכך כשהנכרי עושה מאלו מחוייב הישראל להשתדל שלא יעשה ולא יהיה לו הרוחה, והיינו דכשהגוי עושה לטובתו חייב הוא למלאות טובתו של הנכרי

יג מ"ק יא, ב. ריב"א שם.

ציונים לקונטרס אחרון

נ קכב, א ר"ה ואם בשביל ישראל
 נא סי' רכב, שמחלק בין אגרת שמתור בקצץ לנר
 שאסור כיון שגוף הישראל נהנה.
 נב שמבואר ברמ"א שגם בזה אסור רק מטעם נהנה.
 נג כדלעיל סי' רמג ס"ד, כשאמר לו בעד כל יום
 ויום כו'.
 נד ק"א שם סק"א.
 נה שמפירש במ"א שם: ששכרו סתם להדליק לו נר
 בעת שיצטרך.
 נו לקמן סי' רנב סי"א.
 נז ראה ביאורי השולחן ע"י שג"ר.
 נח פ"ו הי"ב.
 נט כדלעיל סי' רמג ס"ב.

מא ראה שארית יהודה יט, ב. ביאורי השולחן ע"י
 שא.

מב ראה גם לקמן סי' רמה ק"א ס"ק ד.
 מג וכאופן זה נחבאר הטעם לקמן סי' רנב סוף
 סי' ט"ח שאין מגיע ריות להנכרי ממה שעושה
 בשבת אלא להישראל בלבד.
 מד סעיפים כ; כב.
 מה ולעיל שם ס"ז.
 מז ח"ב (שו"ת לחמי תורה) סוף סי' ד, דלא
 חישבני להשרשה.

מז דיוה ומ"ש רבינו אסור.

מח סעיף א.

מט סי' ב ולקמן שם סי"א.

הלכות שבת רמד

יט

ומכל מקום צריך לזהר שלא יעשה בבית הישראל¹¹ [ו]שלא יאמר לו שיעשה בשבת¹⁰ וגם שיקצין לו דמים¹⁰ קודם השבת וגם שלא יתן לו אלא א"כ בענין שיוכל הנכרי לעשות כל המלאכה בחול אם ירצה קודם השבת או לאחריו כמ"ש בסמ"ב רנ"ב ע"ש כל פרטי דינים אלו:

ב כמה דברים אמורים שמותר להניח לקבלן נכרי לעשות בשבת כעושה מלאכה בדבר התלוש מן הקרקע¹¹ שהנכרי יכול לעשותה בביתו¹² או במקום אחר¹³ שאינו

קונטרס אחרון

בענין ששוב לא יעשה בשבילו. למשל ישראל ששכר לו נכרי לשנה שהוא עושה אדעתא דנפשיה לקבל שכרו שקצין לו הישראל, כמ"ש ספר התרומה והגהות מרדכי¹⁴, מחוייב הישראל למחול לו שלא יעשה ולא ינכה לו כלום משכרו כדמשמע במ"א ריש סי' רמ"ג¹⁵, לפי שבמחילה זו אין בה חסרון כ"ס ולא שכר קצין לו שכר לזה מתחלה השנה בין שיהיה לו מה לעשות בין שלא יהיה¹⁶, ואין בה אלא מניעת ריוח אותה מלאכה ואסור להרויח ממלאכת גוי בשבת, אבל אינו מחוייב להפסיד מכיסו למלאות טובתו של הגוי כדי שלא ירויח לו במלאכת עצמו בשבת, למשל גוי העושה מלאה בקבולת הדיינו שמשלם לו כך וכך בעד כך

* הגה"ה מהר"ב עצמו:

זה אינו מרוקק, דאי"כ בוכר לכתוב תמיד לישתרו¹⁷, אלא דהחם היינו טעמא דאסור כדי שישכרו לבד משבת, דלא מהני הבלעה אלא בשכר שבת¹⁸, והיינו טעמא משום דשליח בשכר מקרי שליח בישראל¹⁹, עד כאן הגה"ה.

וכן מלאה, אף שהישראל מרויח בזה כמ"ש לקמן²⁰, מכל מקום כיון שאינו מחוייב להפסיד מכיסו לשלם להם אף אם לא יעשו א"כ מותר להניחו שיעשה בשבילו טובתו, ואף שיגיע לו ריוח מזה אין בכך כלום היות שהגוי מתכוין לטובתו והוא אין בידו למלאות לו טובתו במניעת הרויח בלבד, שבמניעת הרויח מחוייב הוא שאסור להרויח בשבת ממעשה נכרי, ואף שהוא עושה לטובתו מכל מקום על ידי מניעת הרויח שחייב בה מן הדין לא יעשה הגוי לטובתו, אבל אם אף על ידי מניעת הרויח יעשה הגוי לטובתו אין צריך למחות בידו ומותר לו להרויח ממה שהגוי עושה לטובתו. ולכן באריסות שדה שאף אם לא יטול הישראל חלקו בפירות יעשה הגוי בשבילו חלק שלו לפיכך אין צריך למחות ולא להמנע מהרויח, אבל נכרי המושכר לשנה לכתוב אם הוא בענין דמלאכה זו מותרת ליה, שאפשר לגוי להפטר ממנה לגמרי אם לא יעשה בשבת לפי שאחר השבת יצטרך עוד לכתוב ולא יוכל לעשות שניהם כאחד, חייב הישראל להמנע מחשש ריוח ולמחול לו מלאכה זו היום, ואף שהגוי עושה לטובתו שלא יצטרך לעשות למחר שאינו יודע שלמחר יהיה עוד, מכל מקום בין היום בין למחר אינו עושה אלא בשבילו השכר שקצין לו, והייב הישראל למחול שלא יעשה ושלא ינכה לו משכרו כלום, כיון שכבר קצין לו השכר אף אם לא יצטרך לעשות כלל אם כן אין במחילה זו הפסד מכיסו אלא מניעת הרויח של אותה מלאכה אם לא יוכל לעשותה למחר, ודבר זה מחוייב הוא כמו שנתבאר):

יז סי"ד ואיך.
יח ירושלמי שבת פ"א ה"א הובא בתוס' י' ב ד"ה אין נהנין עורות. ע"ז טא, ב ד"ה אירא. רא"ש שם סי' כג. מ"מ פ"ו ה"ב.
יט תוס' שבת שם. ר"ן שבת שם ד"ה ובמקו, כ"י סי' רנב ד"ה ודע.
כ מ"ק יא, ב (בבית אחר).

יד ירושלמי שבת פ"א ה"ה. רמב"ם. מגד משנה פ"ו ה"ב בשם הרשב"א. שו"ע סי' ס"ה. וברלקמן סי' רנב סי' ס"ה.
טו ברלקמן סי' רנו ס"א וש"נ וראה אברון יוסף סי' צו.
טז תוס' שבת י"ג א ד"ה אלא א"כ. רא"ש פ"א סי' לו.
יז שו"ע פ"א. מור שני' והנ"א סי' רנב ס"ב. לקמן שם סי' וראה מהר"ב לפי רמג ד"ה ומכל מקום וד"ה וז"ל מ"ל למר"ם, שגור דעת הפוסקים בזה.

צינונים לקונטרס אחרון

בשוכרו לכתוב תמיד מותר, ומסיק שבאמת גם כזה אינו צריך לנכות לו, ולא חיישנו למה שיש לישראל ריוח ממלאכתו בשבת.
סד ברלקמן סי' רמו ס"א.
סה וברע"ל סי' רמג סוף סי' ד.

ס שצוינו לעיל ד"ה ומיהו צ"ע.
סא ס"ק ב, ולעיל שם סי' ג.
סב סוף סי' כ"א.
סג שיש במחילה חסרון כ"ס. ואילו במ"א ס"ק טז מבורר שאסור, אמנם במהר"ב (ד"ה והשתא אחי שפיר) מוכיח מלשון הרמב"ם (פ"ו הי"ד) שגם

הלכות שבת רמד

רשות הישראל ואין הדבר ניכר שהיא מלאכת הישראל ואין כאן חשש מראית העין^א אבל כשעושה במחזור לקרקע כגון שקיבל עליו לבנות בית לישראל^ב או לקצור שדה לישראל^ג כיון שהקרקע גלויה ומפורסמת לכל שהיא של ישראל ניכר הדבר לכל רואה שגם המלאכה היא של הישראל^ד לפיכך אם הוא בתוך העיר או בתוך תחומה אסור להניחו שיעשה בשבת מפני מראית העין^ה שהרואה יאמר שהוא שכיר יום אצל הישראל^ו.

ואפילו אם אין הדבר מפורסם לכל שקרקע זו היא של ישראל מכל מקום יש לחוש למראית העין של שכניו שהם יודעים שקרקע זו היא שלו ואינו יודעם שהנכרי העוסק במלאכה הוא קבלן אלא יאמרו שהוא שכיר יום^ז ואפילו אם הוא דר בכפר בין הנכרים שאין לו שם שכנים ישראל מכל מקום אם עושה בתוך תחום הכפר יש לחוש שמא יודמנו לו שם אורחים שישבתו אצלו^ח וידאו את הנכרי עוסק בשבת בקרקע הישראל ויחשדוהו שהנכרי שכיר יום אצלו וגם יש לחוש לבני ביתו שהם יודעים שהמלאכה היא שלו ויחשדו אותו שהנכרי הוא שכיר יום אצלו^ט.

אבל כשעושה בדבר תלוש (ב) אף שמקצת ישראל יודעים שהמלאכה היא של ישראל

קונטרס אחרון

(ב) אף שמקצת כו'. הנה^י לפי הטעם שכתב המ"א^י אם הוא בפרהסיא אסור אף אם מקצת יודעים^י (אבל אם עושה בצנעא אף שאירע שנתפרסם לרבים לא גזרו כמ"ש הבי" סי' רנ"ב^י), ועל זה כתב וכן משמע בס"ד, ר"ל דשם מבואר דכעושה במקום פרהסיא כגון ספינה שבונים על שפת הנהר כמ"ש המ"א שם^י צריך למחות בידו. ולפי זה מבואר דעת המ"א בסי' זה דבספינה וכיוצא בה אסור אף במקצת יודעים. ומ"ש השו"ע בסי' רנ"ב סי"ג שהמלאכה מפורסמת שהיא של ישראל, אבל אם אינה מפורסמת רק שקצת יודעים משמע משם שמותיר אע"פ שהיא במקום מפורסם, היינו משום דהתם לא מיירי דומיא דספינה אלא מיירי בדבר שאין שם הישראל נקרא עליו רק שיעשו הקול שעשאו לצורך ישראל, דאין איסור כלל מדינא כמ"ש המ"א שם^י, אלא שטוב להחמיר לחוש לרנן לשעה כמבואר בתשובת הרשב"א^י שהביא הבי" שם^י, ואלוה רמד המ"א שם במ"ש כמ"ש בסי' תרס"ד^י, ואף שהרשב"א מיירי לענין דיעבד, מכל מקום הוא הדין והוא הטעם לענין למחות בידו, שטוב לחוש לרנן הבריות כיון שנעשה בפני רבים, אבל היכא שאין מפורסם לרבים רק שקצת יודעים אין להחמיר כלל אם אין שם הישראל נקרא עליו, אבל בדבר ששם הישראל נקרא עליו אף בקצת יודעים אסור.

כו רנ"ב' וש"ע שם, לפירוש מ"א סק"ג. וראה לעיל סי' רנ"ג קו"א ס"ק א.
כז ח"א סק"ד.
כח ראה הקרי הלכות ח"ג ע' טו, ב. ג' נד"ת (ג. י) הל"ו ע' ש. ח' ח"ג ע' מה.
כט תשובת (מהר"ד) מר"ם מרומבונג (פראג) סי' תכו. ח"א ס"א.

כא ראה לקמן סי' רנ"ב ס"ה ובקו"א שם ס"ק ה.
כב ח"י תוס' ורא"ש שם. מור ומו"א ס"ק ד.
כג רנ"ב"ם פ"ו ה"ד, שו"ע ס"א. ונתבאר לעיל סי' רנ"ג ס"ה.
כד תוס' שבת שם. ר"ן שם ד"ה ונכולן. וראה קו"א סוף סק"ד.
כה דוב"ם פ"ו ה"ד, תגומא פ"ב דמו"ק י, א. מור וש"ע שם.

ציונים לקונטרס אחרון

- טו לכללות קו"א זה ביאורי השלחן ע' שז.
טז כוננת מישורים ע' קב.
טז ס"ק ב.
טח ראה לקמן קו"א ס"ק ג. והיינו אפילו בתלוש, ושמשע זה אסור בתלוקות דלקמן סי' רנ"ב ס"ה.
טט ד"ה ודע וראה ממשמעות רבינו יוחנן נתיב יב
- ח"י"ב (פכ, ב).
ע ס"ק יג.
עא סק"י.
עב ח"ה סי' ריא.
עג ד"ה ודע.
עד רמ"א שם ס"א, ומ"א שם ס"ק יא.

הלכות שבת רמד

כא

לא גזרו חכמים? כיון שרוב הפעמים אין הרבר נודע לאחרים כלל שמלאכת תלוש אין לה קול כלל²⁷ משא"כ כשעושה במחובר שהוא במקום גלוי ומפורסם ורוב הפעמים המלאכה נלזיה ומפורסמת לרבים שמלאכת מחובר יש לה קול לפיכך אם לפעמים אין חשש מראית העין אלא ממקצת ישראל גזרו חכמים:

ג. וכל זה כשעושה המלאכה בתוך העיר או בתוך תחום העיר שיכולין אנשי העיר לילך לשם בשבת אבל כשעושה המלאכה חוץ לתחום וגם אין עיר אחרת שישאל דרים בה תוך תחומיו של מקום המלאכה מותר להניחו שיעשה בשבת²⁷:

ד. אמילו מלאכת תלוש אם היא מפורסמת וידועה לרבים שהיא של ישראל והיא נעשית במקום גלוי ומפורסם²⁷ כגון בנין הספינה שדרך לבנותה על שפת הנהר שהוא מקום פרהסיא אסור להניחו לעשות בשבת מפני מראית העין²⁷:

ה. בר"א (א) בספינה וכיוצא בה מדברים ששם הישראל נקרא עליהם שאומרים דבר זה הוא של פלוני אבל דבר שאין שם הישראל נקרא עליו רק שעושה בפרהסיא

קונטרס אחרון

זהו דעת המ"א בסימן זה (ועיין במ"ש לקמן²⁸) מהו דבר ששם הישראל נקרא עליו לדעת המ"א, דאכתי לא אסיק אדעתיה לחלוק על הש"ע בסי' רנ"ב ס"ג, שכתב שם טוב להחמיר בו, משום דס"ל להש"ע דשם²⁸ מיירי בדבר שאין שם הישראל נקרא עליו, וכן הוא דעת המ"א בסי' זה. אבל שם סוף ס"ק י' חלק על הש"ע שם, וכתב דהאמת יורה דרכו דשם מיירי ג"כ דומיא דסי' רמ"ד ס"ד, ר"ל דומיא דספינה דהיינו דבר ששם הישראל נקרא עליו, ומדינא אסור, ולכן צ"ע על הש"ע בו. ע"ש שהוא כוונת המ"א בלי ספק²⁸. וכן הבין דבריו בשו"ת תורת שלמים ת"ב סי' [ג] וכו'. ולפי זה מבואר דאף דבר ששם הישראל נקרא עליו אין לאסור כשקצת יודעים אלא ששמופוסם לרבים, דהא בסי' רנ"ב ס"ג מיירי בכה"ג, ואפילו הכי התנה אם המלאכה מפורסמת בו ועושה במקום מפורסם בו. וכן פסק בשו"ת תורת שלמים הג"ג (אלא שהוסיף עוד להקל ולא ק"ל הכי כמ"ש לקמן²⁸) (וע"כ צריך לומר הטעם כמ"ש בפנים א):

(ג) **בספינה וכיוצא בו** הטעם²⁸ הוא דבעינן דומיא דמרחץ דלא מיתסר משום מראית העין אלא מפני ששם הישראל נקרא עליו²⁸, ועוד דבירושלמי²⁸ לא אסר אלא מחובר, וכל מחובר נקרא שם הישראל עליו לפי שהוא בקרקע הישראל. והוא הדין לכל תלוש הנעשה ברשות ישראל אומרים עליו דבר זה של פלוני כיון שנעשה ברשותו²⁸, אבל תלוש שאינו ברשות הישראל אינו דומה למחובר, אלא אם כן מפורסם שהוא של פלוני, ולא שנעשה בשביל פלוני. ועיין בשו"ת תורת שלמים סי' הנ"ל²⁸ שהאריך בראיות להוכיח כדברי המ"א, אלא

ל וז"א ס"ק"ב וראה ק"א ס"ק ב.
לא משמעות רבני יורה תב"י ח"ב (בב, ב), ב"י
סי' רב ר"ה דע (שכשעושה הנכרי בבתו מותר אף שנתפרסמה). אבל אם הוא בפרהסיא אסור אף אם מקצת יודעים (ק"א ריש ס"ק ב.) ומצט"ע זה נאסרו החלוקים דלקמן סי' רב ס"ה (ק"א ס"ק ג.).

ציונים לקונטרס אחרון

- עא לק"א ס"ק ג.
 - עב רבינו ירוחם שם, שכתב כשלשן השו"ע שם ומסיים: אסור.
 - עג דאה ביאורי השולחן ע"י ש"ט.
 - עד חז"ב הנקרא לחמי תורה סי' ג (ס, א).
 - עז ק"א ס"ק ג.
 - עח כיון שרוב הפעמים בו.
- פא לכללות ק"א זה ראה ביאורי השולחן ע"י שי' כוננת מישרים ע"י ק"א.
 - פב משנה ע"ז כא, א, וכלעולו סי' רמג ס"ו.
 - פג שבת פ"א ה"ח.
 - פד כדלקמן סי' רב ס"ה.
 - פה תו"ש ח"ב (לחמי תורה) סי' ג.

ונתפרסם לרבים שדבר זה נעשה בשבת לצורך הישראל כגון ישראל ששכר לו נכרי בקבלנות לעשות לו כלים חדשים ועשה אותם בשבת בפרהסיא שאף שיצא הקול ונתפרסם לרבים שעושה בשביל הישראל מכל מקום עדיין לא נקרא שמו עליהם להיות נקראים כלים של פלוני כיון שעדיין לא באו לרשותו מעולם לפיכך אף שעושה במקום גלוי ומפורסם אינו צריך למחות בידו מעיקר הדין¹⁷ ומכל מקום טוב להחמיר ולמחות בידו לחוש לרנון שעה שלא ידונו אחריו לומר שנכרי עושה מלאכה בשבת בשליחותו¹⁸:
 ו אפילו לעשות בתלוש אם הוא לצורך מחובר כגון (ו) לפסול האבנים ולתקן הקורות כדי לשקעם כבנוין¹⁹ צריך למחות בידו²⁰ אם הוא בתוך התחום²¹ אפילו עושה

קונטרס אחרון

שהבין שאין נקרא דבר ששם ישראל נקרא עליו רק ספינה בלבד שאי אפשר לה להעשות אלא בפרהסיא, ומחמת כן הכל יודעים וקורין אותה ספינה של פלוני ע"ש¹⁹. אבל מדברי המ"א שם סק"ט מבואר דרוקא מנעלים שעושה בשביל ישראל לא נקרא עליהם שמו כיון שעדיין לא באו לרשותו, אבל בגדים לכובס נקרא שמו עליהם אלא שאין ידוע לרבים (וכן משמע בהדיא בתוס'¹⁹ ורא"ש¹⁹ ור"ן¹⁹ ושאר פוסקים שחילקו בין מחובר לתלוש דתלוש לא מיפרסמא מילתא ולדברי בעל שו"ת תורת שלמים הנ"ל אף אי מיפרסמא מילתא שרין כיון דלא משכח דבר תלוש ששם הישראל נקרא עליו לבד מספינה אלא ודאי דזה אינו).

ולפי זה החלוקים הניכרים שהם של ישראל נקרא שם ישראל עליהם³. ומ"ש המ"א שם סק"י ודוקא כו', קאי על הש"ע שכתב טוב כו', ומה שהתיר שם הבי"ט²³ בשם רבינו ירוחם בכלים לכובס אף במקום מפורסם, היינו משום דאין ידוע שהוא של ישראל ולא נקרא שם ישראל עליו, אבל אם ידוע שהוא של ישראל הרי נקרא הרי נקרא עליו שם ישראל ואסור אפילו אין מפורסם לרבים רק שקצת יודעים כמ"ש לעיל³³. ואפשר שצריך שיהיה שם בעליו נקרא עליו ולא שם ישראל סתם, דומיא דסי' שכ"ה סי"ד³³, ע"ש במ"א ס"ק ל"א³³ ודו"ק, ובהכי אתי שפיר טפי מ"ש המ"א ודוקא כו' אחר שכתב דין החלוקים³⁸, וצ"ע:

(ד) לפסול האבנים וכו' כן¹³ דעת התוס'¹³ והרא"ש¹³ וסמ"ג¹³ ומהגהות מיימוניות¹³ וטור ושו"ע¹³, ודעתם לאסור אף כשאינו מפורסם שהוא של ישראל כמ"ש לקמן, והכלבו¹³ יחיד הוא כנגדם, ולא הביאו רמ"א¹³ אלא לסמוך עליו כדיעבד במקום הפסד מרובה ובשעת הדחק, דכהאי גוונא סמכינן איחיד במקום רבים בדרבנן¹³. וכיון דאנן קייל כמ"ש הבי"ט¹³

לה ממשעות המ"א סי' רנב סק"י.
 לו תשובת השב"א ח"ה סי' ר"א. הובא בב"י סי' רנב שם. שו"ע סי' תוסד ברמ"א סי"א. וראה קו"א ס"ק ב.
 לו תוס' ספ"ק דע"ז סי' ב, ב"ר"ה אריסא. רא"ש שם

צינונים לקונטרס אחרון

- פו רף ס, ע"ד.
- פז יז, ב ד"ה אין נותנין.
- פח פ"ק דע"ז סי' כג.
- פט ע"ז שם.
- צ כדלקמן סי' רנב סי"ח.
- צא ד"ה ודע דהא.
- צב סע"ף ב, וקו"א ירש ס"ק ב.
- צג שהכל יודעים שנעשה לפלוני ישראל.
- צד וה"ה בכל מילי דפרהסיא.
- צה היינו שבה מחור מדינא, ורק טוב להחמיר.
- צה והא מ"ש לקמן סי' רנב סוף סי"ח, שצריך למחות בחלוקים.
- צז לכללות קו"א זה ראה העי"ב בקו"א ע' יב ואילך. ביאורי השולחן ע"י ש"ב ואילך. כוננת מישרים ע' קכב.
- צז ע"ז בא, ב ד"ה אריסא.
- צח פ"ק דע"ז סכ"א.
- צט ל"ת סה (יט, ג).
- ק פ"ו אות ג.
- קא סע"ף ב.
- קב סי' לא (ל, ג).
- קג סע"ף ב.
- קד ראה כללי הפוסקים והתוראה כלל צט. רצ.
- קד ד"ה ואפילו סיחת.

הלכות שבת רמד

כג

רחוק מהבנין ואפילו עושה בביתו שאין הדבר ניכר שעושה בשביל בנין זה של הישראל מכל מקום כיון שסופן לשקעם בהבנין הרי דינם בהבנין עצמו¹⁰¹:

ז ואם לא מיחה בידו ועשה בשבת בקבלנות יש להתיר לשקעם בבנין¹⁰² וכן הבית שנבנה בשבת בקבלנות מותר להישראל ליכנס לדור בו¹⁰³ לפי שיש מי שמתיר קבלנות נכרי ואפילו במחובר¹⁰⁴ וכדאי הוא לסמוך עליו בדיעבד¹⁰⁵ אבל נכרי שכיר יום שבונה בשבת נכון להחמיר שלא יכנס בו שום ישראל לעולם¹⁰⁶ ואפילו אם כששכר את הנכרי לימים התנה עמו שלא יעשה ביום השבת והנכרי עשה מעצמו (ו)אם עשה לטובת הישראל נכון שלא יכנס בו שום ישראל לעולם¹⁰⁷ אבל אם נתכוין לטובת עצמו מותר אפילו לבעל הבית לדור בו כיון שהתנה עמו שלא יעשה בשבת¹⁰⁸:

קונטרס אחרון

והט"ז¹⁰⁹ ומ"א¹¹⁰ דבדיעבד סמכינן על ר"ת¹¹¹, אין לנו נ"מ כלל מזה (הולכך לא העתקתיו). ובפרט שמהלבוש¹¹² משמע שאף רמ"א לא התיר אלא בדיעבד. ואף שבדרכי משה¹¹³ משמע קצת ההכלבו לא פליג כלל על הר"ש וסיעתו, מכל מקום בהגהותיו חזר בו וכתב בלשון יש אומרים, שכתב הפעמים אין דרכו לכתוב יש אומרים כשאפשר לעמוס בשו"ע דלא פליגי אף באמת פליגי אהדדי כמ"ש האחרונים בכמה מקומות¹¹⁴. אלא ודאי דכאן אי אפשר לומר שטעם האיסור משום פרוסום, שהרי כתב הב"י סי' רנ"ב¹¹⁵ דבביתו של נכרי מותר אף שמופוסים¹¹⁶. ועוד שהרי הר"ש הטור והש"ע אסרו אף בדיעבד לשקעם בבנין (החילוק התוספת שבת¹¹⁷ אין לו שחר דהרי יפסיד האבנים לגמרי ולפעמים הוא הפסד מרובה), ואם נבנה בית באיסור אין איסור מדינא אלא שבנון להחמיר בו (ואין לומר משום דהבית אין כולו איסור אלא מקצתו שנבנה בשבת, דלא משמע הכי מדברי הפוסקים, ובט"ז¹¹⁸ כתב הטעם משום דלא אשכחן בגמרא איסור דיעבד ע"ש אם כן הוא הרין לאבנים, ובהדיא מבואר הטעם במ"א¹¹⁹ משום דקצין ע"ש). וע"כ צריך לומר דהכא עיקר האיסור משום שאח"כ כשישקעם בבנין יתפרסם למפרע שהן של ישראל¹²⁰. והנ"ל מצינו חסד למפרע גבי שכירות שדה כמ"ש הר"ן¹²¹ ומגיד משנה¹²² ע"ש עיין במ"א סק"ה¹²³, לכן לא ישקעם ולא יתפרסם שהן של ישראל, שעכשיו עדיין אין הדבר מפורסם שהן של ישראל שהוא עושה רחוק מהחומה או בביתו, שהרי אף מלאכת מחובר ממש אינו מפורסם שהוא של ישראל אלא מפני שהוא בקרקע הישראל כמו שכתבו התוס' ס"א והר"ן¹²⁴ בסוף פ"ק דשבת ע"ש:

מד ב"ח ונ"ז שם. אבל ראה לקמן סי' שבה סוף ס"א שנכון להתמיר אף בקבלנות.
מה מ"ז שם. מ"א י"א. וראה לקמן שם. ק"א ל"ס רמג סק"ב. כוננת מושרים ע' קב; קנז.
מו ו"א ס"ב.
מז ו"א ס"ג.

מ אלה נוצא סק"ב. וראה ק"א סק"ד. ביאורי השולחן ע' קב ואילך.
מא ב"ח ו"ה ואפי' סתת העכו"ם. ו"א סק"ה.
מב ב"ח ו"א שם. ט"ז סופ"ק"ד. וראה תהלה לדוד סי' שבה ס"ק לו. ביאורי השולחן ע' קסב.
מג ר"ת ב"י הישר שרת' סי' ו. הובא בתוס' שבת ז', ב ו"ה אין נותנין. ע"ז שם. ר"ש שם ובפור.

צייונים לקונטרס אחרון

קד ס"ק י"א (דמקרי לכתחלה). וראה ביאורים שם.
קטו ס"ק ד.
קטז ס"ק י"א.
קיו ראה אמרי יושר ח"ב סי' מ. חקרי הלכות ח"ג ז', א. ביאורי השולחן ע' שג.
קית סופ"ק דע"ז ד"ה ומהא שמענין.
קיש פ"ו הטי"ז.
קיב וליעיל סי' רמג ס"ח.
קכא י"ז, ב ד"ה אין נותנין.
קכב ד"ה ובכולן.

קז ס"ק ד.
קז ס"ק ז וסוף ס"ק יב.
קח ב"י הישר שרת' סי' ו, ובתוס' שם.
קט טעניף ב.
קיא ס"ק ב.
קיא ראה י"ד מלאכי כללי שו"ע ורמ"א סק"ט. כללי הפוסקים וההוראה כלל רפט.
קיב ד"ה ודע.
קיד כולליל סוף ס"ב וק"א ס"ק ב. וראה ביאורי השולחן ע' שג.

הלכות שבת רמד

כד

ח בקצת מקומות נוהגין היתר שהקהל שוכרים נכרים בקבלנות לפנות הובל מן הרחוב והנכרי עושה לעצמו ואפילו בשבת ואין חוששין למראית העין^מ (ח) ויש שלמדו עליהם זכות^מ לפי שכבר נתפרסם הרב שדרך לשכור נכרי בקבלנות לפנות הובל ולא שכיר יום^מ וא"כ אין כאן חשש מראית העין כמו"ש בסימן רמ"ג^מ לענין מרחץ הנזר ורחיים ע"ש.

ומשעם זה יש להתיר להניח לנכרים לבנות בית הכנסת בשבת אם הוא מקום שמפורסם בו דרך בנין הבתים ע"י אומנים קבלנים ולא ע"י שכירי יום כמו שהוא ברוב המקומות שהאדריכל לבדו הוא קבלן והאומנים עושי מלאכה שתחתיו הם שכירי יום ששם יש חשש מראית העין^מ ומכל מקום אין להתיר אלא בשעת הרחק כגון שיש חשש שמא יתבטל בהמשך הזמן בנין בית הכנסת לגמרי מחמת רשעת הנכרים^מ אבל שלא בשעת הרחק אין להתיר מפני חילול השם בעיני הנכרים שהם אינם מנחים לשום אדם לעשות מלאכה בפרהסיא כיום אידם ואנו מנחים לעשות מלאכה בשבת כשבילנו בפרהסיא^מ אבל כיבוד הרחוב אינו נקרא על שם הישראל כל כך ואין בו חילול השם לכן נוהגין להתירו אף שלא בשעת הרחק ומכל מקום במקום שאין שם מנהג אין להקל אף בכיבוד הרחוב^מ:

מ מי ששכר לו נכרי (ו) לשנה או לשתיים שיכתוב לו או שיארונו לו בכל עת שיצטרך בתוך זמן משך שכירותו^מ כמו שהוא דרך השרים שיש להם סופר מיוחד שכותב לו כל עת שצריך וכשאין צורך הוא יושב במל"ט מותר להניחו שיעשה בשבת

קונטרס אחרון

(ה) ויש שלמדו בו אף קכג שבמ"א קכד כתב הטעם משום דכרבים ליכא חשדא, מכל מקום הרי הרי"ק קכח והרמב"ם קכז והרמ"ה קכז חולקין על זה, כמבואר ביו"ד סימן קמ"א קכ"ז, ועוד קכ"ט עבודה זרה חמירא, כמו שהאריך בזה בשו"ת תורת שלמים הנ"ל קכ"ז ובס' הלכה ברורה קכ"א וכן עיקר קכ"ז:

(ו) מי ששכר לו בו השיע הביא סברת הרמב"ם בסתם וסברת הראב"ד קכ"ג בלשון יש מי שאומר, מכלל דס"ל דהעיקר כהרמב"ם, ובפרט להקל בדברי סופרים (ובפרט שדעת ספר התרומה וסיעתו להקל במשתרשא ליה קכ"ד), וכן פסק רמ"א בדרכי משה קכ"ה בשם הטור וכן פסק בתשובת תורת שלמים הנ"ל קכ"ז:

מח מ"א סק"ח.
מט שו"ת תורת שלמים ח"ב (לדמי תורה) מוס"ר ה.
נ ראה תהלה לזר מ"ק ב.
נא מעוף י.
נב שו"ת תורת שלמים ח"ב ס"ג נ (נא, א), וראה אמרי ישר ח"ב ס"א קנ. תהלה לזר ס"ק ד. הערות בשו"ע ארמנה"ע 26. ביאור השלחן ע"ק.
נג באה"ט סק"ה. תוספת שבת מוסק"ג. וראה שו"ת

צינונים לקונטרס אחרון

- קבג לכללות קרי"א זה ראה כוננת מישרים ע' קבז ואילך.
- קבד ס"ק ח.
- קכה ע"ז מג, ב.
- קכו ה"ל ע"ז פ"ג הי"א.
- קכז הובא בטור יורה סי' קמא.
- קכח סעף ד.
- קכט אף לדעת הרמ"א שם שמתיך בשל רבים.
- קל ח"ב (לחמי תורה) סי' ד (סד, א).
- קלא ס"ק ב.
- קלב ראה הע"ב תשע"ז ע' 56. תפארת יהודה קלמן ע' 250 ואילך.
- קלג פ"ו הי"ב.
- קלד בדלקמן ס"יא וש"נ.
- קלה ס"ק ג.
- קלז ט"ז סי' ד.

הלכות שבת רמד

כה

מה שצוה לו קודם השבת (רק שיוהר שלא יאמר לו שיעשה בשבת¹⁰¹) אם אינו עושה בבית הישראל¹⁰² לפי שאין לישראל ריוח במה שעושה בשבת שאם לא יעשה בשבת יעשה אחר השבת ואף אם המלאכה צריכה לו במוצאי שבת מיד מכל מקום אין זה נקרא ריוח אלא הנאה בעלמא¹⁰³ וריוח הוא כגון שהמלאכה היתה מתבטלת לגמרי אם לא היתה נעשית בשבת שאז הוא מרויח המלאכה ע"י שנעשית בשבת¹⁰⁴ וכמ"ש בסמינן רנ"ב¹⁰⁵ וכן אם יש לו ריוח אחר שרכושו מתרווח ומתרבה ע"י שנעשית המלאכה בשבת כמ"ש בסמינן רמ"ג¹⁰⁶:

י במה דברים אמורים כשאין הישראל מקפיד עמו כלל אם הוא יושב ובטל לאחר שצוה לו לעשות המלאכה אלא בידו לעשותה ככל עת שירצה לפיכך כשהוא עושה בשבת לדעת עצמו הוא עושה ולא מחמת הישראל אבל אם הוא מקפיד עמו על ביטולו הרי הוא עושה בשבת מחמת הישראל¹⁰⁷ לפיכך צריך הוא לומר לו שלא יעשה בשבת ואם אעפ"כ הוא עושה אינו צריך למהות בידו שלדעת עצמו הוא עושה¹⁰⁸:

יא וכל זה כשאין הנכרי מושכר לו אלא למלאכות מיוחדות כגון לכתוב או לארוג¹⁰⁹ ככל עת שיצטרך ואחר שגמר המלאכה הוא יושב ובטל¹¹⁰ אבל אם שכרו לכל המלאכות שיצטרך בתוך משך זמן שכירתו אסור להניחו שיעשה בשבת לפי שהישראל מרויח המלאכה זו בשבת שהרי כשהיה פנוי אחר השבת יצטרך לעשות המלאכות אחרות¹¹¹ ואין להחריז מפני שהנכרי עושה לטובת עצמו כדי לקבל כל שכרו מהרי אף אם לא יעשה בשבת לא ינכה לו כלום כמ"ש בסמינן רמ"ג¹¹² ויש מהזוה"ם גם בזה לפי שהנכרי אינו מעלה על דעתו שהישראל אינו מכריחו לעשות בשבת ושלא ינכה לו כלום משכרו אף אם לא יעשה כלום בשבת אלא הוא עושה מאליהו לפי תומו להשלים קבלתו שקיבל עליו בתחילה שכירתו לעשות כל המלאכות שיצטרכו לישראל בכל משך זמן שכירתו כדי שישלם לו כל שכרו משלם ולא יהיה לו עליו שום תרעומת¹¹³

101 מ"א ס"ק יד, ולפי מה שחזר בו בבהרורא בתרא היינו אפילו שכרו לכתוב תמיד.

102 מ"א ס"ק סו, ולפי מה שחזר בו בבהרורא בתרא, המעט הוא לפי ששכרו שנה לכל המלאכות אינו נחשב כקבלן (ראה שם ר"ה אלא בתרא ר"ה ומצאנו ור"ה וגם ר"ה ור"ה וגם את"ל).

103 סעיף ג, הנחיה על הגליקן; טעם זה הוא לפי דעת המחנן אברהם, ועיין בגונדרס אחרון שחלב לדהרורא בתרא לפי רמג) טעם אחר, לפי מה שכתב שם גד החתן אברהם.

ע' הגהות מודכני סו"פ כל כתבי ס' תסב בשם רא"ם (אבל בס' יריאם לא נמצא), וראה בהגהות מרדכי שם מסיים: ושולם העני מאיר, וכ"ה באגודה, ס' קמו בשם ראב"ה ס' (נו), וראה ק"א ס"א א (במסגר, ולקמן ס' קמו ק"א ס"ק ה' ר"ה האמת, במסגר) שהביא כן גם מספר התרומה ס' רכב, ומבאר באריכה במהו"ב לפי רמג ר"ה והשתא אתי שפיר ר"ה וספר התרומה, וראה מ"מ וציונים, כוננת משרים ע' קסח, העו"ב תתכ ע' 53 וא"ך.

עא גם טעם זה הוא לפי דעת המ"א, ובמהרורא בתרא שם נתבאר המעט דרמי לקמן דעה"ג גם אם לא הוי כקבלן.

שפיר) שחזר בו הרב, והשיג על תמיד על ה"א בזה, דאז"ל לשעתי' בסי' רמג, ומסכים דאם שכרו למלאכה מיוחדת אע"פ ששכרו לכתוב תמיד מותר עיי"ש כמבואר ברמב"ם שם ה"ד רק שלא יקפיד עליו אם יבטל כח"ש הסי' קפ"ה, (ובדקלוקן ס"ה).

נח בדקלוקן ס"א ולקמן ס' רנב ס"ה.

נט כ"ה סו"ה ולקמן שכתב, ובדקלוקן ס' רנב ס"ה. אמנם ראה מהר"ב שם ר"ה ונכל מקום ר"ה ונחיא ומוציא מענטא, שאף בבית ישראל אין הוששים למראית העין שכרו שנה שעושה מעצמו, וראה גם לקמן ס' רנב ס"ה (בעושה מאליהו).

ס בדקלוקן ס"א וק"א ס"א א.

סא מושעתות הח"א ק"א וצ"ע.

סב סעיף ה, ק"א שם ס"ק ג, ולקמן ק"א ס"ק א, וראה כוננת משרים ע' קמא.

סג סעיף ג, וכבר נתבאר שם, כי במהר"ב לפי רמג חזר בו, ומסק' ברמב"ם שם שאינו תושב לריוח של ישראל מעבודת הנכרי לעצמו.

סד סו"ה קפ"ה, וראה באורי השולחן ע"ו קסו וא"ך.

סה ראה מ"מ וציונים, כוננת משרים ע' קמג.

סו כ"ה ר"ה ולקמן שכר ובמ"ס רמג, ברעת הרמב"ם פ"י ה"ב רח"א ס"ה.

הלכות שבת רמד

ואין לסמוך על סברא זו¹⁷ (ממעט שנתבאר שם) כי אם לענין דליקא¹⁸ משום הפסד כמ"ש בסיומן של"ט¹⁹ ולענין שלחות אגרת כמ"ש בסיומן רמ"ז²⁰ ע"ש המעט²¹:

יב ישראל הקונה מכס אסור לו לקבל מכס בשבת אפילו הביאו דבר מאכל שאינו מוקצה וראוי לאכילה כגון שהובא מתוך התחום והוא דבר שאין בו חשש שמו נלקט היום מהמחומר או שמו נצד היום אעפ"כ אסור לו לקבל בעצמו משום שנאמר²² ממצוא הפצץ הפצץ אסורים²³ כמ"ש בסיומן ש"ז²⁴ אלא שוכר לו נכרי בקבלנות הדינו שאומר לו לבשתגבה מאה דינרים אתן לך כך וכך אבל לא ישכור לו נכרי ליום השבת²⁵ שכשהנכרי הוא שכור יום הרי הוא כשלוהו של ישראל משא"כ בקבלנות שאינו כשלוהו של ישראל אלא לעצמו הוא מורה כדי להרבות שכרו²⁶.

ואע"פ שהישראל קובע לו מלאכתו בעישה בשבת²⁷ אין בזה משום אמירה לנכרי שבות²⁸ לפי שקבלת המכס אין בה איסור אפילו לישראל אלא משום שבות²⁹ והרי זה שבות רשבות שיש מתירין אותו במקום הפסד כמ"ש בסיומן ש"ן³⁰ ואף שיש אוסרין אף במקום הפסד אם לא לצורך מצוה כמ"ש שם מכל מקום כאן חשוב דבר מצוה שאם לא יטול המכס מהנכרי בשבת לא יוכל לגבותו אחר השבת וישתקע הממון ביד הנכרי³¹ והרי הוא עושה מצוה במה שמציל הממון מירם³² כמ"ש בי"ח סיומן קמ"ט³³ ושע"ב³⁴:

יג אפילו אם הוא מכס שצריך לעשות בו מלאכה גמורה כגון שצריך לכתוב אעפ"כ מותר לומר לנכרי שיתעסק בו בשבת בקבלנות לפי שאדם בהול על ממונו ואם לא נתיר לו אמירה לנכרי יבא להתעסק בעצמו ושמה ישכה ויכתוב לפיכך מתירין לו איסור אמירה לנכרי שהוא מדברי סופרים כדי שלא יבא לידי כתיבה האסורה מן התורה³⁵:

רמב"ם.

עט ראה שם ס"א וס"ד (נוייה שגא יכתוב) ס"ה שא ק"א ס"ב ב (המעט שלפנינו מתום ק"ג, ב' ב' המעמדים ברש"י ביצה לו, א ר"ה משום מקח וממכר). וראה גם לקמן ס"ה רמב"ם ס"ק ח ד"ה הענין הוא.

פ מודרכי פ"ק השבת ס"ה רמב"ם בשם מהר"ם. ש"ע ס"ו.

פא כדלעיל ס"א. ומעט החילוק ביניהם (שזה נקרא זה שכור יום וזה קבלנות), ראה לעיל ס"ה רמב"ם ק"א ס"ק ד"ה והא דהגרי"ך. מודר"ב שם ד"ה והנה לפי.

פב מודרכי שם. וראה זכרון וסוף ס"ה צד. מ"ם וציונים.

אוצר השבת ע"ג רמב"ם משא"כ כשאנו קובע מלאכתו בשבת ונותן לו חלק ברוח מותר בכל אופן כדלקמן³⁶ רמב"ם.

פג ראה לקמן ס"ה רמב"ם ס"ק ח ד"ה והענין הוא, מעט הדבר כיון שס"ב אימורים נפדרים, ואף שהותרה האמירה ממעט מצוה ערין הצריכו קבלנות שלא יד' כשלוהו.

מד כדלעיל ממעט ממצוא הפצץ.

מה מעיק יב. וראה ק"א ס"ק ו.

מו מ"א ס"ק ח, כביאר דברי הגרי"ם שם. וראה תהלה לידו ס"ק ז.

מז ראה חקרי הלכות ח"ג נ"א, י. הע"ב תתלב ע' 60.

מט מעיק ג. ש"ך שם ס"ק ז. וראה בונת משרים ע' קנה.

מכ מעיק א.

צ ב"י כביאר דברי הגרי"ם שם. הובא בפ"י סק"ו. מ"א שם.

שם. וראה לקמן ס"ה רמב"ם ק"א ס"ק ב.

עב ראה לקמן ס"ה שם ס"א שהתיר בעבדו ושפתחו השכורים לו לשנה או לשנתיים לחלוף בשבת, והמעט נתבאר לקמן ס"ה רמב"ם ק"א ס"ק ג. וראה לקמן ס"ה רעו ס"ה וס"ה שם ס"ד בעבדים ושפחות השכורים, שאם עושים מלאכה מעצמן אין צורך למנות בידם אלא כשעושים מלאכה בחפצים של ישראל (ברין נכרי העושה מלאכה מעצמו. ודקמן ס"ה ר"ב ס"ה). ונבואר בנהר"ב לס"י רמב"ם ד"ה וכו' ימי שיש להם רין העושה מעצמו כמובת הנאה (להלום קבלנותו של שכירות שנה). וראה הע"ב שם.

עג כפירוש הב' כבי"ר ד"ה ולענין שוכר ברעת הגהות מודרכי בשם הרא"ם שם. אמנם ראה ק"א ס"ק א (בגומרי, וכס"י רמב"ם ק"א ס"ק ח ד"ה והאמת, בגומרי) שהוכיח שלא רק ברליקה תתיר הרא"ם. וראה הע"ב שם.

עד מעיק ב, בנכרי העושה מעצמו. וכ"ה ברשב"א (קכב, א ס"ה רבא) שהוקא ברליקה אמרו (קכא, א. לקמן ס"ה שול"י ככ"ו) שאין צורך למנות בנכרי העושה מעצמו, משא"כ כביאר מלאכות. אמנם בנהר"בא בתרא לס"י רמב"ם האריך כביאר ברעת המוסקים בזה בנכרי העושה מעצמו, ומסקן שאין צורך למנות בידו (גם בשאר מלאכות) אלא כשהישראל נהנה בשבת מהמלאכה.

עה מעיק ג.

עז ונתבאר המעט לקמן ס"ה רמב"ם ק"א ס"ק ג.

עח שיע"י נה, יג.

עט מ"א ס"ק ז. אלה רבה ס"ק ד. וראה גם לעיל ס"ה

הלכות שבת רמד

כז

יד וכן מותר לו להשכיר לנכרי את המכס שיטול לעצמו מה שינכה בשבת הן רב הן מעט והוא יתן לישראל דבר קצוב שנמצא שהוא מורח לעצמו ואינו כשלוחו של ישראל⁸³ וכשמשכיר המכס לנכרי וכן כששוכר לו הנכרי בקבלנות אין הוששן למראית העין שהרואה יאמר שכיר יום הוא אצלו לפי (1) שבמקום הפסד גדול לא גזרו על מראית העין⁸⁴ ואף אם לפעמים הוא הפסד מועט מכל מקום כיון שעל הרויב דרך להיות הפסד גדול במניעת קבלת המכס בשבתות לא חלקו חכמים והתירו לגמרי גזירה זו של מראית העין במכס ובכל כיוצא בזה שדרך להיות שם הפסד גדול על הרויב⁸⁵:

מזו וכשמשכיר המכס לנכרי יכול להשכיר לו ליום השבת בלבד שלא בהבלעה עם שאר הימים⁸⁶ ואינו דומה למרחץ שאסור להשכירו לשבת בלבד כדי שלא יטול שבר בשבת שלא בהבלעה⁸⁷ לפי שהמרחץ גופו קניו לו אף ביום השבת וכשהנכרי נותן לו שכר בעד מרחץ שלו שהיה מושכר לו ליום השבת הרי משתכר הישראל במרחץ שלו בשבת והרי זה נקרא שכר שבת ואסור ליטלו שלא בהבלעה משא"כ במכס וכיוצא בו כשהשכירו לנכרי ליום השבת הרי מכרו לו לגמרי ליום זה ואין כאן שכר שבת כלל שאין הנכרי נותן לו שכר כלל אלא קנה ממנו לגמרי ליום זה והרי זה דומה למי שיודע שיביאו לו סחורה בשבת ומוכרה לנכרי מערב שבת שיקבלנה למחר לעצמו שאין בזה משום שכר שבת⁸⁸:

מזו וכן ישראל ששכר המטבע מהמלך יכול להשכירו לנכרי ליום השבת⁸⁹ שאין בזה משום שכר שבת שאין הנכרי נותן לו שכר כלל בעד דבר שהוא שלו בשבת שהרי הכל הוא של המלך אלא שהרשות בלבד שיש לישראל מהמלך הוא שהשכיר לו והרי מכרו לו לגמרי ליום זה⁹⁰ וכן יכול לשכור לו נכרי בקבלנות ע"ד שנתבאר במכס ואנ"פ שמשמיעים קול בשבת בהכבאת המטבע⁹¹ אין בכך כלום⁹² בין שכבר השכירו לנכרי או ששכרו לו בקבלנות⁹³:

קונטרס אחרון

(1) שבמקום הפסד גדול כו' משמעותה⁹⁴ לשון רמ"א דבמקום פסידא לא גזרו כלל על מראית העין, ולא משום חשש שמא יעשה איסור גדול מזה דאדם בהול כמ"ש הט"ז⁹⁵, דע"כ לא הוצרך מהר"מ⁹⁶ לזה אלא משום כשקובע לו בשבת, ואף שאינו אומר לו לכתוב מכל מקום הרי דעת הגמ"ר⁹⁷ לאסור שבות דשבות אף במקום הפסד, אבל איסור מראית העין פשיטא ליה דלא גזרו במקום הפסד בלא טעמא דאדם בהול (הלכך לא העתקתי):

צא הנהות אשירי טו"ק דע"ז סי' כר, בשם אור ורוע (ח"ב, פסק ע"ז סי' קנב), בשם ר"ח ביטש נאון (לגבי מטבע רלקמן, וראה תפארת תורה לקמן ע' 187), רמ"א סי' צב ב"י סי' רחא ד"ח כתוב בתורת אשירי, ודח"א בהגיה שם, וראה ק"א סק"ו לקמן סכ"א, הערות בשול"ע ארבעה"ז ע' 27.
צג ט"ז סק"ו.
צד מ"א ס"ב ה'.
צה כדלעיל סי' רמג סי"א"ב, וראה מ"מ וציונים, הערות בשול"ע ארבעה"ז ע' 28, גיר' (ג' י') ח"ל לה ע' מג.

ציונים לקונטרס אחרון

קלו לבללות קו"א זה ראה כוננת מישים ע' קסא, קלט שבמרחכי רמז מררז, ובהנהגות מרחכי רמז תנב (ע"ה, ג), קמ רמז תנח, וראה לקמן סי' רטו קו"א סק"ז.

יז ואסור להישאר או שלוחו^{קכ} לישוב אצל הנכרי בשעת קבלת המכס או המטבע^{קכ} אע"פ שכבר השכירו לו ואין להישאר שום עסק בו מכל מקום כשהוא יושב אצלו הרי הוא נראה כעושה בשבילו ולצרכו ואסור מפני מראית העין^{קכ} ואם שכר לו את הנכרי בקבלנות ומתיירא שזא יגנוב הרבה כיון שיש (ח) חשש הפסד מרובה יכול להושיב אצלו ישראל או לישוב בעצמו לשמרו שלא יגנוב^{קכ} שבמקום הפסד מרובה אין חוששים למראית העין^{קכ}:

יח כמה דברים אמורים כשישראל הושב אינו משגח ומעיין על הנכרי רק שיגח הכל לתיבת המכס או המטבע ולא יגנוב לעצמו כלום אבל אסור לו לעיין ולרדע מה הוא ההתעסקות שעושה הנכרי כדי ליקח ממנו חשבון על זה^{קכ} דכיון שבשבת עצמה אסור ליקח ממנו חשבון^{קכ} אסור לו ג"כ לעיין עליו בשביל החשבון שלמהר שכל דבר שאסור לעשותו בשבת אסור להכין ולהזמין את עצמו כדי לעשותו אחר השבת כמ"ש בסמ"ש^{קכ}:

יט מותר ליתן כסף לנכרי בקבלנות לתקן לו מעות והנכרי עושה לעצמו אפילו בשבת ואע"פ שמשמיע קול בפרהסיא אין בכך כלום כיון שאין ידוע לרבים שהוא עושה בשביל ישראל אין כאן חשש מראית העין^{קכ}:

כ ישראל ששכר המלח מהשר לשנה שכמה מלח שיעשה בתוך השנה הוא שלו והוא שוכר לו פועלים נכרים לשנה או לחדש וקצין להם שכרם לפי רבוי מלאכתם והיינו מכל כך וכך מלח שיישלו נותן להם כך וכך אע"פ שבמשלים בכלים של הישראל מותר להניחם שיעשו בשבת^{קכ} שאין אדם מצווה על שביחת כליו כמ"ש בס"י רמ"ז^{קכ} והנכרים הם בקבלנים שעושים למוכר עצמן כדי להרבות בשכרן שהרי אין שכרם משתלם לפי הימים או הרשים אלא לפי סכום המלאכה שגומרין וכך משלם להם נמצא שהם מתכוונים בעשייתם בשבת למוכר עצמן.

קונטרס אחרון

(ח) חשש הפסד מרובה בו לפי שהיד אהרן^{קכ} חולק על זה, לכך אין להקל אלא בהפסד מרובה, אף שהעיקר כהט"ז^{קכ}, עיין במ"א סי' ש"ז סק"ג^{קכ} דאין איסור אלא כשמוכתא מילתא שמכין את עצמו לדבר האסור בשבת ואפילו הכי לשמור מותר^{קכ}, אלא שצ"ע לפי זה^{קכ} למה אסר כאן מהר"ם^{קכ}, הא כאן לא מוכתא מילתא דאפשר שיושב רק לשמור בלבד^{קכ}:

קכ	כדלעיל ס"ב נטעם ממצוא חפצך. וראה לקמן סי' שו ס"ג.	קכ	מ"ז סק"ו.
קכ	קט סעף א.	קכ	חודכי פ"ק השבט סי' רמז דמ"א ס"ג.
קכ	הנהגות מייחודיות פ"ו אות ל. מ"א ס"ק יט. וראה לעיל מוס"ב. כוננת מישרים ע' קנ"ט.	קכ	מ"א סק"ב. וראה תהלה לדוד ס"ק י. כוננת מישרים ע' קנ"ט.
קכ	קיא תשובות דע"ז סי' ק. הובא במ"א ס"ק יז. וראה צ"צ א"ח סוס"י ל.	קכ	ט"ז סק"ז (שהרי גם כלי הפסד מרובה). וראה ק"יא סק"ח.
קכ	סעף א.	קכ	כדלעיל ס"ד.
		קכ	מ"ז שם ברעת המודכי שם (הג"ח) (מהגמרא) ספ"ג דעירובין לה, ב. וכלקמן סי' שו ס"א.

ציונים לקונטרס אחרון

- קמא בהגהות ב"י.
- קמב ס"ק ז, שמתיר בזה ואסור רק כשמעיין בהתעסקות הנכרי (בהדקמן סי"ח).
- קמג ולקמן סי' שו ס"ב.
- קמד ואין חוששים למראית העין שיחשבו שעובר על ממצוא חפצך.
- קמה לפי הט"ז שלשמור מותר.
- קמו לישוב אצלו לעיין בהתעסקות הנכרי.
- קמז ונתבאר לקמן שם שכשאנו ניכר מותר אפילו כשמכין לחפצים האסורים. וראה כוננת מישרים ע' קנ"ט.

הלכות שבת רמד

כמ

ו)אף שאם לא היו עושים בשבת היה מגיע הפסד לישראל שהרי ישראל שבר המלח שיבשל בתוך שנתו והימים שהחסיר ולא בישל מהם אין להם תשלומים שלא ינכה לו השר כלום משכרו וגם לא יניחו לכושל כנגדם בשנה האחרת ובשביל כך כשהישראל שובר פועלים לחדש או לשנה הוא (ט) מקפיד עליהם מאד שלא יבטלו אפילו יום אחד

קונטרס אחרון

(ט) מקפיד עליהם בו עיין ^מבש"ת פנים מאירות סי' ל"ח שהאריך בזה, ותורף דבריו שיש שני טעמים לאיסור א' מפני שהרמב"ם ^ממורה לראב"ד דהיכא דמשתרשא ליה אסור והכא משתרשא ליה, ב' דהרמב"ם לא התיר אף לפי דעת הראב"ד אלא כשאינו מקפיד על ביטולו והכא מקפיד על ביטולו משום דכשיניע סוף שנתו יפחות לו השבתות, ורש"ל התיר בכה"ג שאינו מקפיד על ביטולו עכ"ל.

והנה תשובת רש"ל לא היתה לפניו רק מה שהעתיק המ"א ^מכמבואר שם בדבריו, ובראי אילו ראה אותה לא כתב כך ^מ, דמבואר שם דעיקר שאלת השואל היתה אם נתיר מחמת פסדיא דומיא דמכס, ואם לא היה מקפיד כלל על ביטולו לא דמי כלל למכס דשרי משום דאדם הבוה כו', וכאן אינו הבוה כלל שאינו מקפיד כלל, ואף רש"ל לא דחה זה אלא מטעמים אחרים ע"ש. אלא ודאי דלהקפדה לא חיישינן אלא כשהנכרי עושה רק מחמת קפידת הישראל, כגון בנדון דהרמב"ם ^מששכרו לשנה, ואם לא היה הישראל מקפיד על ביטולו והיה משלם לו כל שכרו משלם אף אם היה מבטל בשבת ולא היה לו עליו תרעומות כלל ודאי שלא היה עושה בשבתות, רק מחמת שהישראל מקפיד על ביטולו הוא עושה גם בשבת, נמצא שהוא עושה אדעתא דירשאל ולא אדעתא דנפשית, אבל הכא שמשלם לו כך וכך בעד כך וכך מלח או כך וכך ברזל ^מ אדעתא דנפשית קעביר להרבות בשכרו, שאם לא היה מקפיד עליו אפשר שג"כ היה עושה כדי לקבל שכר הרבה ^מ. וכה"ג ממש מחלק המ"א ריש סי' רמ"ג ^מ.

אלא שאם ידוע להישראל שלולא קפידתו היו נחים בשבת ולא היו חפצים לא בטורח ולא בצער אז צריך לומר להם שאינו מקפיד עליהם ויעשו כרצונם. ומן הסתם אפשר דאין לחוש לזה כי הוא מילתא ולא שכיחא שהרי לכך הושכרו, ולפיכך סתם רש"ל התייר ולא הוכיז אמירה זו. ומכל מקום מאחר שהפנים מאירות טוב לחוש לדבריו דבבר שאין בו הפסד כלל, שהרי אם באמת אין עושה רק מחמת קפידתו באמת צריך למחות בידו. ובאמירה זו די אף לבעל פנים מאירות, כיון שמשלק קפידתו ממנו והוא עושה אעפ"כ לדעת עצמו הוא עושה להרבות שכרו. ולא דמי להא דהרמב"ם מודה במקפיד על ביטולו דצריך למחות ולא די באמירה, משום דהתם אף כשמשלק קפידתו ממנו הוא עושה בשבת לטובת הישראל למהר מלאכתו, או כדי לעשות מלאכה אחרת למחר, דודאי אינו מתכוין כלל לטובת עצמו, דמה טובה תהא לו בזה שעושה מלאכה זו והוא בשביל כך לא ישיב בטל למחר, דהיום מחל לו הישראל ולמחר שמתא יקפיד עליו, משא"כ כאן כשהישראל מוחל לו מסתמא עושה לטובת עצמו להרבות שכרו. ומה שלא הוכיז הפנים מאירות אמירה זו היינו משום דאכתי אסור משום טעם הא' דמשתרשא ליה ^מ. ועיין ברש"ל שזו היתה עיקר שאלתו של השואל אם יש לאסור משום שהישראל מרית בעשייתו בשבת, ועל זה השיב לו דאין בכך כלום דכל קבולת תלשו שרי דגוי אדעתא דנפשית קעביר (ואפשר שדעתו כספר התרומה וסיעתו להקל לגמרי ^מ). וכן כתב הט"ז בס"י רמ"ג ^מ.

ציונים לקונטרס אחרון

קמח לכללות ק"א זה ראה ביאורי השולחן ע' שיר
ואילך. כוננת מישרים ע' קפב ואילך.
קמט פ"ו הי"ב. וברע"ל ס"ט.
קנ ס"ק ה'.
קנא ראה צ"צ סי' לא ס"ב.
קנב דלעיל ס"ט. אמנם ראה מה שצויין לעיל שם,
שגם מזה חזר רבינו במהרה"ב לס"י רמג נ"ה
והשתא אתי שפיר וז"ה אבל אם, ומסיק שלא
אכפת לנו בזה אף שמקפיד עליו וגוער בו כו'.
וראה גם ש"ת צ"צ אר"ח סי' לב.

קנא כדלקמן סכ"ב.
קנד ראה ביאורי השולחן ע' שטו.
קנה ס"ק ב.
קנו שלדעתו אסור. אבל בסמוך יחבאר שכזה גם
המ"א יורה דלא חיישינן.
קנז כדלעיל ס"יא.
קנח ס"ק ב. נחבארה שיטתם לקמן סי' רנב ק"א
ס"ק ו. וכוותיהו פסק מהרה"ב לס"י רמג נ"ה
והשתא אתי שפיר, שאין חוששים לריח הישראל
אף בשכיר שנה.

הלכות שבת רמד

והם מוכרחים לעשות גם בשבת מחמת קפירתו מכל מקום בשביל כך אין צריך למהות בידם שלא יעשו בשבת¹⁰⁷ אלא די שיאמר להם שאינם מוכרחים לעשות בשבת בשביל¹⁰⁸ ואם ירצו שלא לעשות בשבת הרשות בידם ואם אעפ"כ הם עושים מאליהם כדי להיבנות בשבתם אין צורך לומר להם כלום אע"פ שמגיע לישראל הנאה גדולה מזה אין בכך כלום כיון שהנכרים מתכוונים לטובת עצמם¹⁰⁹].

ואין לאסור מפני מראית העין לפי שהרואה אינו יודע שבישול זה הוא של ישראל שהכלים שמבשלים בהם וכן העצים שמבוערים בהם אין שם הישראל נקרא עליהם דהיינו שאין מפורסם לרבים שהן של ישראל¹¹⁰.

ובלבר¹¹¹ שלא יביאו עצים מרשות הישראל בשבת¹¹² שכל קבלנות אינה מותרת אלא אם כן מסר לו מערב שבת כל מה שרוצה למסור לו לצורך המלאכה ואפילו אם מסר להם העצים מערב שבת אלא שלא הוציאו מרשותו עד שחשכה אסור להניחם

קונטרס אחרון

על מ"ש הבי"ש שם¹¹³ דיש לדחות דברי מהר"י אבוהב¹¹⁴ גבי שכיר שנה¹¹⁵, שכוונתו היא דנכרי אדעתא דנפשיה עביד. ואף הט"ז לא חלק שם אלא משום מראית העין ע"ש היטיב. וכן דעת הב"ח שם¹¹⁶ להקל. וגם המ"א לא סתר זה¹¹⁷ אלא משום דאף אם לא יעשה בשבת לא ינכה לו משכורתו¹¹⁸, אבל הכא אף שהוא שכיר שנה מכל מקום שכרו משתלם לפי רבוי מלאכתו ואדעתא דנפשיה קעביד כמ"ש לעיל (ע"ש במ"ש¹¹⁹ בשם התורה בשם מלמים¹²⁰):

(*) ובלבר שלא בו' איסור¹²¹ זה מפורש בריש פ"ב דמועד קטן¹²² סיוע היה מטייע בתיבא, ועיין ט"ז סק"ד איסור זה הוא מדינא. והיינו כשמוסר להם בשבת, אבל אם מסר להם מערב שבת ודאי ולא עדיף מעיקר הדבר שהמלאכה נעשה בו שאין שם איסור שבמציאת מרשות ישראל בשבת אלא מפני מראית העין כמבואר בהדיא ברמב"ם פ"ו¹²³. עיין מ"א סי' רמ"ז סק"ו. ולא כמ"ש בתוספת שבת סי' רנ"ב¹²⁴ בשם המ"א¹²⁵ שאסור משום דעביד אדעתא דישאל כשרואהו ושותק¹²⁶, והמ"א לא נתכוין מעולם לזה (אלא כמ"ש בפנים¹²⁷). עיין בהגהות מרדכי¹²⁸ ותמצא כן בהדיא, והתוספת שבת לא עיי"ש. ועיין במ"ש בסי' רנ"ב¹²⁹ דאנן קיימא לן דקבולת אף שישאל רואה ושותק עביד אדעתא דנפשיה עיין שם:

ד"ה אבל אם) חור בו אפילו בשכר שנה, ומסקי שלא איכפת לנו בזה אף שמקפיד עליו ונוער בו, וכ"ש כאן שיש לחזיר גם מנעמים המבוארים בק"א.
קטו ורש"ל שם. וברלקמן סי' רמג סמ"ג.
קטז נחמד דפי"ב דמו"ק יב, א. ט"ז סק"ד. וראה שו"ת צ"צ א"ח סי' לא סמ"ג פס"ד, מ, ג.

קיד תשמונת דש"ל שם. דלא כש"ת פנים מאירות ח"א סי' רח.

קיד ק"א ס"ג, מ, ק. רח"ע כ"י לחוש לדברי הפנים מאירות שם, שבובר כדלעיל מ"פ"ד וא"י רמג ס"ג, שגם בשכיר שנה למלאכה מותרת אסור כשהישאל מקפיד על כשולו. אבל ראה מה שצוין לעיל שם, שבמהרואה בתרא לכ"י רמג (ד"ה והשתא אתי שפיר

צייונים לקונטרס אחרון

קסח יב, א. וראה צ"ע א"ח סי' לא ס"ב. שם סי' קסז (ו, ב), פס"ד י"א, ג.
קסט ה"ט. וברלקמן סי' רמו ס"ה.
קע סי' ק"ג. וראה ביאורים שם.
קעא סי' רנ"ב ס"ק טו.
קעב אפילו בקבלנות וקצין. ולפי"ז ה"י אפשר לומר שגם כאן כשהביאים עצים מביתו אסור מטעם זה.
קעג שם סי"א, דמייירי כשבא הנכרי מאליו, ולא כקבולת.
קעד פ"א סי' תנ"ב, בשם רבינו שמחה: אבל בשכר בעבידתיה עסיק פי' לא יוכל למחות.
קעה סוף פ"ח, וק"א סי' קס"ה וקס"ו.

קנט ד"ה ומה בספרי.
קס שם ד"ה ומה שכתוב בספרי.
קסא שאסור מטעם שכל היוזח לישראל.
קסב ד"ה ומה שהקשה מהר"י אבוהב.
קסג את החשש של משתדש ליה.
קסד כדלעיל סי"א, ונתבאר לעיל ק"א סי' א, שלא חשש לזה אלא כשהישאל מרויח ולא הנכרי.
קסה ק"א סק"א.
קסו ח"ב (לחמי תודה) ס"ו סי' ד, שאין לחשוש למשתדש ליה.
קסז לכללות ק"א זה ראה ביאורי השלחן ע"י שית.

הלכות שבת רמדרמה

לא

שיוציאו כשבת מפני מראית העין שיאמרו שבשבת מסר להם וכמו שיתבאר בס' רמ"ז ע"ש:

כא ואם הוא בענין שיש חשש מראית העין אין להתיר מחמת הפסד מרובה שיפסיד הישראל בכל שבתות השנה אלא אם כן הוא בענין שמפסיד הרבה מכיסו ממה שצריך לשלם להשר ולפועלים ויתר הוצאותיו אבל אם הוא בענין שלא יפסיד כלום מכיסו אלא שמפסיד הריחה שהיה יכול להרויח הרבה בעשיית המלאה גם בשבתות אין מתירין לו בשביל כך איסור של מראית העין ואינו דומה למכס ולמטבע שאף אם הוא בענין שלא יפסיד כלום מכיסו אלא משום שלא יפסיד הריחה של השבתות התירו לו איסור מראית העין^{קט} לפי שהמכס כבר נתחייבו בו הנכרים הסוחרים העוברים בשבת ליתנו להמלך והישראל כבר קנה חיוב זה מהמלך^{קס} נמצא שאם לא ימלנו הישראל מהסוחרים הרי זה כמפסיד הריחה שבא כבר לכיסו וכן המטבעות שיעשו עושי המלאכה אשר למלך בעל כרחו של ישראל כבר הם קנויים לישראל ואם לא ימלם הישראל הרי זה כמפסיד הריחה שבא כבר לכיסו^{קי}:

כב וישראלים ששוכרים מהשר שיהיה רשות בידם לחפור בהרים למצוא העפר שעושים ממנו ברזל ושורפים וצורפים העפר יום ולילה לא ישבתו עד כלות משך זמן שכירותם ועוברים להם פועלים לכך לשנה או לחדש וקוצצים להם שכר כך וכך בעד כך וכך ברזל הרי דינם כדן שוכר את המלאה לכל דבר^{קכא} אם הוא בענין שאין לחוש למראית העין ע"ד שנתבאר בס' רמ"ז קכב ע"ש וכן הדין בשוכרי היתוך הוסיכות מהשרים^{קכג} וכן בכל כיוצא בזה:

ר"מ ה' ישראל ונכרי איך יתנהגו בשותפות. וכו' י"ט סעיפים:

א ישראל ונכרי שקיבלו שדה בשותפות^א שיהיה מוטל על שניהם^ב לעמול להרוש ולרועו ושאר כל עבודות השרה וכשיגיע הקציר יטלו חלק בפירות בעד עבודתם לא יאמר הישראל להנכרי עבוד אתה בשבת וכשיגיע הקציר תטול חלקך בפירות כנגד עבודתך גם בשבתות ואני אעבוד כנגד זה יום אחד בחול ואטול חלקי בפירות כנגד עבודתי בחול^{אע"פ} שהנכרי מתכוין בעבודתו בשבת למוכר עצמו ומותר לומר לנכרי עשה מלאכה בשבת לצורךך כמו שיתבאר בס' ש"ד^א מכל מקום כיון שעבודת השרה מוטלת בכל יום ויום על שניהם כשהו חצי יום על זה וחצי יום על זה^{א"כ}

סימן רמה

- א ברייתא ע"ז כב, א. מור ריש הסי'.
- ב ראה רש"י שם ד"ה שקיבלו.
- ג ספר התרוחם ס' קנז. ב"י תהלת הסי'. וראה גם מ"א ס"ק ב. בק"א ס"ק ב.
- ד סעיף לה. וראה ק"א ס"ק ד ד"ה ועוד יש לפרש, שג"ה רק לשיטת הגמ"א דלקמן שם ס"ק כב, כששאין ריוח לישראל מותר לומר לו אפילו בחפצים של ישראל, ושם כאן אחרי שאמר לו מול כל אין לישראל ריוח כמעשה שבת. וראה לקמן שם מ"ה דק"י"ל שאמר בה אפילו כשאין ריוח לישראל. וראה מ"ג ועינים. ביאורי השולחן ע"י קפ"ה.
- ה רש"י ד"ן שם ד"ה שקיבלו וד"ה לא יאמר. לבוש ס"א.

ק"ז סעיף ד"ה.

- ק"ז** ראה הגרות בש"ע אדמו"ר ע"י 29.
- ק"ט** ראה ביאורי השולחן ע"י קפב.
- קכ** ש"ת רש"י שם (לכ"ו א"ל) ה"ה גם כאן קובע לו מלאכתו בשבת, כדלעיל ס"ב). פנים מאירות שם (לכ"ו מקב"ע על ביטולו ואיסור משתמשא ליה, שאמור לדעתו, כמבואר בק"א ס"ק ז).
- קכא** ע"י תשובות פנים מאירות ס"י דח (שדלענתו אמר בה ובמלה, ולד"ן מותר בשניהם, כמבואר בק"א ס"ק ז).
- קכב** סעיף זג (שלא נטו ע"ל, וברלעיל ס"ב).
- קכג** שם בה מורה בש"ת פנים מאירות שם.